

# CRÒNICA D'ACTIVITATS

## ARQUEOLOGIA DE LES ESGLÉSIES I POBLAMENT MEDIEVAL DEL VALLÈS

El passat mes de març es va portar a terme, al Museu d'Història de Sabadell, seu de la nostra Delegació d'Amics de l'Art Romànic en aquesta localitat, el Curs *Arqueologia de les esglésies i poblament medieval del Vallès*. El Curs, tal com vàrem informar en la Circular del passat mes de gener, va ésser organitzat pel Museu d'Història de Sabadell i comptava amb la col·laboració d'Amics de l'Art Romànic, la Societat Catalana d'Arqueologia i la Delegació de Sabadell del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, i fou tot un èxit d'assistència, amb un públic que va omplir de gom a gom la sala, al llarg de les diverses sessions.

En la primera de les conferències (3 de març) "El Vallès durant l'època medieval", Antoni Pladevall i Font va fer una presentació general de la comarca durant l'època medieval on, després d'una visió prèvia de la seva constitució geogràfica i administrativa, "tot porta a suposar un estat molt precari en l'organització de la comarca durant la primera part del segle IX, lligada al desgavell administratiu o dels comtes titulars de Barcelona, tots ells magnats de l'imperi franc, poc o gens preocupats pel nostre país, fins arribar a Guifré el Pelós (878-897), a partir del qual es consolidarà el nucli central dels comtats catalans: Barcelona-Girona-Osona, que esdevindrà l'eix vertebrador de la naixent Catalunya".

"La debilitat o llunyania del poder reial, la mobilitat dels comtes i el fet de tenir un mateix titular diferents comtats, farà enfortir els càrrecs dels vescomtes i dels vicaris o governadors de castells, i això portarà a l'estructuració del feudalisme a finals del segle X i primeres dècades de l'XI. Al Vallès, a mesura que abunda la documentació, es va perfilant tot un seguit de castells o jurisdiccions, entre els quals trobem el de Sentmenat, Barberà, Rubí, Gallifa, Montcada, etc."

Pel que fa a l'organització eclesiàstica del Vallès, "tot i la manca de documentació que ho avalí, no hi ha cap raó per no suposar que la xarxa parroquial es trobava ben completa al segle X o almenys que es va estructurar dins d'aquest segle, tot i que la divisió parroquial adquirirà una gran importància sobretot a partir del segle XI".

En l'aspecte social, el país, "després d'una divisió i possessió de la terra basada en el concepte romà, passarà a tenir, amb la implantació del feudalisme dintre del segle XI, una nova estructuració de la societat. Els amos dels castells esdevindran senyors jurisdiccionals sobre els que viuen dintre del respectiu terme".

Finalment Antoni Pladevall dibuixà un panorama dels segles XII a XIV on "després de completada la jerarquització social del país en grans llinatges i la possessió dels drets senyorials, i en alguns casos també dels feudals, per part dels monestirs (Sant Cugat, Sant Llorenç del Munt, l'Estany, etc.) i ben aviat els ordres militars dels templers o els hospitalers, també es creen les comunitats premunicipals i mercats amb privilegis reials i senyorials (Terrassa, Sabadell, Granollers, Vilamajor, etc.), s'aixequen muralles de població, s'obtenen privilegis de carruatge, etc."

En la segona conferència del Curs (10 de març) "La fortalesa romana, la basílica i el monestir de Sant Cugat del Vallès o d'Octavià. Les excavacions de 1993-1995" (Pere Lluís Artigues, Mònica Blasco, Eduard Riu i Josep Maria Vila), es va fer palesa, a través dels testimonis arqueològics, la possibilitat de "l'existència d'un establiment altimperial a les proximitats del monestir. En aquest lloc es va alçar en època del baix imperi una fortalesa que fins avui dia no té paral·lels a la Tarraconense. L'obra, segurament inacabada, aviat va prendre un caràcter funerari i de culte al construir-hi un edifici sepulcral, constituït per una aula i una cambra annexa, que va esdevenir posteriorment en un temple cristià, amb una necròpolis estesa al seu voltant. Aquesta última va ocupar l'interior del perímetre de la fortificació, on també es va ubicar el temple, mentre que al seu exterior no hi ha constància d'enterraments i per contra s'hi troben restes d'edificacions coetànies a la basílica".

"A partir del registre arqueològic, doncs, es fa palès que el probable establiment altimperial, la fortalesa del baix imperi, l'edifici funerari i basílica d'època visigòtica, així com el mones-

tir posterior són unes implantacions que se succeïren en el temps en un mateix indret sense que, a hores d'ara, sigui possible establir el lligam entre elles, sobretot si es té en compte que l'explicació que ho vinculava gairebé tot, la llegenda del màrtir de Sant Cugat, és d'historicitat més que dubtosa, per no dir plenament falsa".

Pel que fa a la tercera de les conferències (17 de març) "La seu episcopal d'Egara. Superposició i interpretació dels edificis religiosos, segles IV al XII", a càrrec d'Antoni Moro i Francesc Tuset, remetem al text publicat en la Crònica d'Activitats de la nostra Circular núm. 172, en la qual, com a conseqüència de la visita efectuada per Amics de l'Art Romànic el 21 de febrer passat a les excavacions del conjunt monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa, vàrem publicar l'article "Excavacions arqueològiques a les esglésies de Sant Pere de Terrassa. Campanya 1996-97".

La quarta conferència (24 de març) "Les esglésies de Sant Menna (Sentmenat) i de Sant Esteve de Castellar Vell (Castellar del Vallès). Dos exemples de parroquialització i ensagrament del Vallès" (Joan-Manuel Coll i Jordi Roig) presentà els resultats de dues intervencions arqueològiques que "permeten analitzar el procés evolutiu de dos edificis eclesiàstics i, alhora, il·lustrar dos models diferents de gestació d'una església alt medieval i el seu procés de parroquialització i ensagrament".

"D'una banda, l'església vella de Sant Menna és fruit de l'evolució d'una església anterior d'època paleocristiana, amb una important fase d'època preromànica amb necròpolis i sitjar, com a precedent de l'església romànica del segle XI, la qual experimentarà un augment considerable del cementiri i una utilització intensa de l'espai de sagrera".

"D'altra banda, l'església de Sant Esteve de Castellar Vell és el clar exemple d'església fruit del procés d'afermament comtal/feudal i reestructuració del territori vallesà, gestat el segle IX i inicis de l'XI. Aquesta església, testimoniada documentalment a inicis del segle XI, concentrarà immediatament al seu voltant un dens cementiri".

La cinquena de les conferències (31 de març) "Aproximació als resultats de la recerca històrica i de la restauració de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria de les Feixes (Cerdanyola del Vallès)", va anar a càrrec de Marta Argelagués i va consistir en la presentació de l'estudi provisional del material arqueològic i la restauració de l'església de Sant Iscle, fets que s'emmarquen dins els actes que, amb motiu de la commemoració del mil·lenari de la primera cita documental de l'església, es van celebrar al llarg del 1995.

Aquesta conferència, a causa de l'interès científic i divulgatiu de donar a conèixer aquells aspectes menys coneguts de les petites esglésies del nostre país, hem considerat que seria interessant de programar-la dins les nostres Sessions de Treball. Es per això que el proper dia 11 de maig (vegeu el Programa d'Activitats d'aquesta Circular) emplacem a tots els socis que ho vulguin, a assistir a aquesta conferència.

Finalment, com a cloenda del Curs, es va portar a terme la sisena de les conferències programades (1 d'abril) "Sant Julià d'Altura (Sabadell), la continuïtat de culte i el ritual d'enterrament a l'edat mitjana. Resultats de la intervenció arqueològica d'urgència (estiu de 1990)", a càrrec de Marta Sancho, la qual va donar notícia dels aspectes més destacats derivats del treball arqueològic puntual (intervenció d'urgència) que es va realitzar en una part de la necròpolis descoberta al subsòl de la rectoria de l'església de Sant Julià d'Altura.

"Les limitacions de temps i espai derivades de la mateixa intervenció d'urgència, no permeten realitzar una recerca exhaustiva i completa del jaciment, per la qual cosa els resultats obtinguts solen ser parcials i no globals de tot el jaciment".

"Dels 27 individus localitzats, 22 corresponen al període medieval amb una cronologia que situem a finals del segle XII i principis del XIII. Els enterraments en fossa simple, amb una orientació E-W, no presentaven cap estructura associada excepte en dos casos en què es conservaven restes d'una estructura feta amb còdols i argamassa".

"El més destacat del material associat als enterraments són cinc olles de ceràmica medieval, les quals es trobaven situades als peus o cap d'alguns esquelets. En un cas es va localitzar una petita moneda que havia estat dipositada sobre la parpella esquerra d'un dels difunts i, en un altre cas, també es va poder recuperar una sivella de cinturó d'un dels individus".

“Cal tenir molt present la pervivència de creences paganes en què es manté viva la idea del viatge del difunt fins el Paradís i el preu que n'haurà de pagar, així com també l'avitallament que necessitarà al llarg del trajecte”.

Tots aquests treballs han permès de reformular diversos plantejaments respecte a la continuïtat de l'ocupació del territori entre el final de l'època romana i les primeres implantacions cristianes, així com també han permès d'afinar en la comprensió de l'evolució arquitectònica de molts edificis, així com el fet de conèixer d'una manera més aprofundida com era la gent que poblava aquestes terres, com vivien i quines eren les seves creences.

D. D. P.

## ACTA DE L'ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA

A les 19 hores del dia 15 d'abril de 1998 s'inicià l'Assemblea General Ordinària d'Amics de l'Art Romànic, amb la salutació del president, Joan-F. Cabestany i Fort, el qual agraf la seva assistència a tots els presents (18 socis), a la vegada que excusà el Delegat de l'Institut d'Estudis Catalans, Antoni Pladevall i Fort, a qui, per compromisos ineludibles d'última hora li fou impossible la seva assistència. Així mateix, el president va fer un petit balanç de quines havien estat els trets més importants de l'any finalitzat (publicació de les Actes del Col.loqui sobre *Les catedrals catalanes. Arquitectura i art medievals*), a la vegada que exposà la importància de la convocatòria del proper Col.loqui, que en aquesta ocasió tractarà sobre *Les canòniques catalanes. Arquitectura i art medievals*, al qual esperem la màxima assistència per part dels socis.

A continuació es donà pas als diferents punts de l'Ordre del Dia:

I — Lectura de l'Acta de l'Assemblea anterior, la qual fou aprovada.

II — Lectura de la Memòria d'Activitats del Curs 1996-97, la qual fou aprovada, amb la inclusió nominal dels socis que en el transcurs de l'any 1997 varen causar òbit, i que són els següents:

Bastardas, Rafael	(Barcelona)
Beltrà, Joaquina	(Sabadell)
Boncomte, Josep	(Barcelona)
Llubera, Antoni	(Barcelona)
Rocabert, Josep	(Sabadell)
Soler, Jesús	(Barcelona)

III — Estat de comptes de l'any 1997, amb un resultat positiu de tres-cents vuitanta-quatre mil cinc-cents quaranta pessetes, el qual fou aprovat”.

IV — Pressupost per a l'exercici 1998, amb un resultat positiu previst de cent setanta-vuit mil sis-cents quaranta pessetes, el qual fou aprovat.

Tant el president, Joan-F. Cabestany, com la tesorera, Angela Majó, van significar que, com a conseqüència dels romanents positius, tant de l'exercici 1997 com del pressupost per al 1998, s'ha considerat oportú, tal com es va dir en l'acord pres en l'anterior Assemblea, de NO augmentar la quota de soci per aquest any 1998.

V — Torn obert de paraules. Els socis Ernest Valveny i Carles Celma apunten la possibilitat de donar a conèixer, mitjançant publicitat de diversa índole, les activitats de l'entitat, de manera que es puguin incorporar nous socis. La mesa indica que s'està acabant de confeccionar un tríptic de presentació d'AAR (que s'ha endarrerit per motius d'impressió però que estarà acabat abans de finalitzar el Curs 1997-98), el qual s'enviarà a tot un seguit d'entitats de Catalunya (biblioteques, universitats, arxius, centres excursionistes, etc.) precisament amb la intenció de captar nous socis.